

Nr 470.

Av herr **Osvald** och herr **Persson, Johan**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående det fortsatta stödet åt hampodlingen m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 195 angående det fortsatta stödet åt hampodlingen m. m. har bl. a. föreslagits, att fortsatt stöd skall utgå endast till hampberedningsverket i Visby. Värmbolsverket skulle sålunda nedläggas, sedan 1952 års skörd upparbetats.

De utredningar, som ligga till grund för propositionen, ha enligt vår mening icke tagit nödig hänsyn till de framtida utvecklingsmöjligheterna för svensk hampodling, ej heller till de möjligheter, som nu synas föreligga, att vidga avsättningen av svensk hampfiber till nya områden.

Vad först själva odlingen beträffar må nämnas, att i de av statens jordbruksförsök under åren 1944—1950 utförda gödslingsförsöken har halm-skörden (från fullgödslade parceller) ökat från 4 350 kg per hektar år 1944 till 6 410 kg år 1950. Denna betydande förbättring torde framför allt bero på att odlarna ägnat allt större omsorg åt valet av jordar för hampan och att odlingstekniken förbättrats. Ingenting talar för att denna utveckling skulle vara avslutad. Tvärtom tyda de resultat som vunnits vid statens jordbruksförsök på att stora framsteg alltså äro möjliga i fråga om gödning och odlingsteknik. Det finns följaktligen välgrundad anledning att antaga, att man framdeles skall kunna räkna med betydligt större avkastning och bättre kvalitet än för närvarande.

Stora förhoppningar har man också rätt att ställa på det sedan några år pågående förädlingsarbetet. Särskilt må här framhållas den förbättring av odlingsresultatet, som är att vänta genom övergången till samkönad hampa. Den samkönade hampan ger sålunda både en högre fiberhalt och en bättre kvalitet än den hittills använda skildkönade hampan. I de försök med olika sorter och stammar, som utförts av statens jordbruksförsök, ha sålunda de samkönade sorterna lämnat i genomsnitt över 1 000 kg fiber per hektar, d. v. s. omkring 200 kg mera än de skildkönade sorterna, och därtill en fiber av högre kvalitet än dessas. Förädlingen av samkönad hampa befinner sig ännu blott i begynnelsestadiet, och helt visst står mycket att vinna genom en intensifierad förädling av samkönad hampa för mellansvenska och gotländska förhållanden.

I fråga om möjligheterna att vidga avsättningsområdet för svensk hampa må här endast i korthet hänvisas till de mycket löftesrika resultat, som redan vunnits vid hampväveriet i Värmbol. De där framställda vävnaderna ha fått mycket vackra lovord från många avnämare. Om löftena infrias,

och allt talar därför, kommer hampan att få betydelse icke endast ur beredskapssynpunkt utan även ur andra synpunkter. Jordbruksutskottet, som även beaktat denna sida av problemet, uttalade också i sitt av 1951 års riksdag godkända utlåtande: »Förutsättningar torde vidare finnas för att Värmbolsverket genom sin tillverkning av hampvävnader skall kunna öka användningsområdet för svensk hampa.» I den mån svenska sorter av samkönad hampa komma att bli tillgängliga, torde förutsättningarna härför komma att ytterligare ökas. Det kan under sådana omständigheter icke vara riktigt att nedlägga det verk, som i detta hänseende utfört pionjärarbetet.

Det var bl. a. överväganden av nu angiven art, som föranledde jordbruksutskottet vid 1951 års riksdag att uttala, att frågan om hampodlingens storlek och beredningens lokalisering borde slutgiltigt avgöras först sedan ytterligare erfarenheter vunnits rörande odlingen och beredningens lönsamhet. »Med hänsyn till *nödvändigheten att erhålla fullgoda bedömningsgrunder* vid en framtida behandling av föreliggande spörsmål» säger utskottet, bör den tid, under vilken verken skola erhålla tillfälle att fortsätta sin verksamhet, icke tillmätas alltför knappt. Utskottet föreslog därför, att båda beredningsverken »tills vidare under åren 1951—1955 skola komma i åtnjutande av statligt stöd».

Då utskottet samtidigt förutsatte, att Kungl. Maj:t under loppet av femårsperioden, därest ändrade förhållanden så skulle påkalla, skulle företaga en förnyad prövning av frågan och underställa riksdagen förslag i ämnet, kan utskottet, såsom bl. a. Lantbruksakademien framhållit, icke ha avsett ett av extraordinära väderleksförhållanden föranlett tillfälligt misslyckande. Detta har minst av allt kunnat lämna de »fullgoda bedömningsgrunder», varom utskottet talar.

De båda senaste årens dåliga resultat av hampodlingen och hampberedningen ha föranletts av förhållanden, som minst av allt kunna betecknas som normala. Under år 1951 arbetade verken under mycket osäkra förhållanden, eftersom riksdagens beslut inte fattades förrän vid höstriksdagen, och under 1952 var det den ogynnsamma väderleken, som var anledningen till att skörden blev dålig. Men det var som bekant icke bara hampodlingen som misslyckades. Detsamma gäller många andra odlingar. Och då bör man likväl beakta, att av de flesta andra kulturväxter, som på många håll gävo dålig skörd, hade man ett sortmaterial, som genom många års framgångsrik växtförädling och odling anpassats till miljöförhållandena i vårt land, vilket däremot ej är fallet med hampan. Men ingen torde ifrågasätta, att odlingen av dessa andra kulturväxter, t. ex. vårvete, nu skulle begränsas.

Visserligen kräves det nu betydande medel för att hålla båda verken i gång. Den insats, som nu skulle erfordras, är emellertid enligt vår mening befogad framför allt av två anledningar. För det första är hampodlingen för många av våra relativt kalkrika torvjordar en utomordentligt värdefull

kultur. Hampan har till följd av sitt stora värde som förfrukt och sin förmåga att tränga tillbaka ogräset ett synnerligen gynnsamt inflytande på hela växtodlingen på myrjordarna. Hampan är vidare en känslig indikator på markens närings- och dräneringstillstånd, och den har även härigenom ett stort värde. Det är svårt att uppskatta detta i siffror, men säkert är att inom de trakter, där man under senare år haft hampan med i växtföljden, skulle det för odlarna innebära ett allvarligt avbräck, om de nu skulle nödgas upphöra med hampodlingen.

För det andra bör icke något av beredningsverken nedläggas förrän frågan om de anställdas sysselsättning och försörjning blivit grundligt utredd — såsom bl. a. framhållits av arbetsmarknadsstyrelsen.

I detta sammanhang vilja vi också erinra om att det under senare år ofta framhållits, att det vore önskvärt, om industri i större utsträckning än hittills förlades till landsbygden. Det kan då icke vara konsekvent och riktigt att utan tvingande skäl nedlägga en industri, som ligger på landsbygden och ger sysselsättning åt en idog befolkning.

I stället för att minska hampodlingen synas ansträngningarna böra inriktas på att genom intensifierad försöks- och förädlingsverksamhet vinna resultat, som snabbt kunna göra odlingen mera ekonomiskt lönande. I sådant syfte bör statens jordbruksförsök beredas möjlighet till utvidgad försöksverksamhet rörande hampodlingens odlingstekniska problem, varjämte förädlingsverksamheten med samkönad hampa på allt sätt bör stödjas.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

dels att det av 1951 års riksdag fattade beslutet om stöd åt båda beredningsverken under femårsperioden 1951—1955 skall fullföljas,

dels att anhållan göres hos Kungl. Maj:t om förslag till höstriksdagen om de åtgärder, som i sådant syfte äro påkallade.

Stockholm den 22 april 1953.

Hugo Oswald.

Johan Persson.
